

אילן
ששורשיו
מרובים

ראש השנה לאילנות- הזדמנות ל"עבודת שורשים" ולצמיחה.

אנו מוצאים שימוש רב בשפה העברית בהשוואת מחזור חיי האדם ושלבם בהתפתחותו לאלו של האילנות. (באופן מפתיע, הרבה יותר מאשר השוואה או דימוי לבעלי חיים למרות שלכאורה הדמיון רב יותר).

בסדנא זו נאפשר לתלמידים לבחון את המושגים ה"בוטניים" ואת ההגדרות המילוניות באופן שבו הן משמשות כמשל ונוגעות לליבם ולחייהם.

קטעי המקורות הדנים בעצים, שורשים, גזע, ענף, עלים, ניצן, פרח ופרי נועדו לסבר את האוזן ואת העין, לפתוח את הלב ו"להכניס לאווירה". עיקר העבודה בסדנא היא התלמיד מול עצמו בשילוב הנחיית המורה שמאפשרת שיתוף עם מספר חברים מצומצם או במליאת הכיתה.

ניתן לעצב את שולחנות הכיתה כ"מזנון" שעליו מונחים המקורות והתלמיד הולך ביניהן וחושב ומגיב לשאלות או ליצור משולחנות הכיתה קבוצות ישיבה ולהניח מקורות על כל שולחן. באופציה השנייה תלמיד יושב במקומו חושב ועונה.

הדיונים בסדנא מתכתבים עם שירו של דן פגיס:

אַרְבָּעָה שׁוֹחֲחוּ עַל הָאָרֶץ. אָחַד הִגְדִּיר אוֹתוֹ לְפִי הַסּוּג, הַמִּין וְהָזֶן. אָחַד עָמַד עַל מְגַרְעוֹתָיו בְּתַעֲשִׁית הַקְּרָשִׁים. אָחַד צִטַּט שִׁירִים עַל אֲרָנִים בְּכָל מִינֵי שְׁפוֹת. אָחַד הִכָּה שָׂרֵשׁ, הוֹשִׁיט עֲנָפִים וְרָשָׁשׁ.

הבאנו גם את ההגדרה המילונית "הקרה" של העץ וחלקיו.

הבאנו הגדרות בוטניות "יבשות" של תפקידי אותם חלקים.

הבאנו אותם מתוך רמיזה ברורה שגם בהגדרות אלו מצויים "משל ונמשל".

יחד איתם אנו מציגים קטעי מקורות; פסוקים, מדרשים וכן סיפורת ושירה שיכולים לאפשר, כמאמר המשורה, להכות שורש ולהושיט ענפים.

להלן תופיע רשימת שאלות לדוגמא (הנושא כל כך רחב ותלוי אופי וסגנון מורה וכיתה שכל אחד יוכל להוסיף שאלות כהנה וכהנה ואנו לא רוצים "לחסום". לכן נביא כאן כוונים לדוגמא.) נראה לענ"ד שלא כדאי לתת "דף עבודה" שבו כל השאלות ניתנות מראש כדי שהתלמידים יתרכזו כל פעם בשאלה אחת.

השאלות במהלך הסדנא יכולות להתייחס הן לאמירות כלליות (מה הם שורשיך?) והן להבנת מקור ספציפי (מדוע מי שחכמתו מרובה ממעשיו שורשיו חלשים?). ניתן לפזר כרטיסי שאלות על השולחנות/ בין המקורות וכך כל תלמיד חווה את הסדנא בקצב שלו או לחילופין שהקבוצה כולה תעסוק בה בעת באותן שאלות/סוגיות. בכיתה האמונה על רפלקציה אפשר לא להדפיס שאלות מראש ולכתוב אותן "תוך כדי תנועה" בשיתוף עם התלמידים כחלק מהסדנא. בתהליך של צמיחה אתה לומד לא רק לענות לשאלות שנשאלת אלא לשמוע וליצור את השאלות שלך לגבי עצמך.

שלב א:

שרטוט אילן יוחסין.

במשך כחמש דקות ישרטט כל משתתף אילן יוחסין סכמטי שאותו הוא יודע למלא בלי צורך לחשוב לעומק- סבים, סבתות, סבים רבים, הורים, אחים, אחיינים וכד'.

3 שאלות למחשבה/ לדיון בתום השרטוט:

א. מדוע אנו מדמים משפחות לאילנות? איזו תכונה של העץ גורמת לנו לצייר את קשרי המשפחה כ"אילן"? (האם זו רק הצורה החיצונית המסתעפת? מה עוד?)

ב. איפה אני בשרטוט? (ענף, עלה, פרי, תחילתו של גזע חדש?)

ג. באיזה אופן ועד כמה הדורות הקודמים (סבים והלאה אחורה) הם השורשים שלי? (הגזע? הענף עליו אני מחובר?)

מכאן והלאה נתייחס לכל משתתף כ"עץ" שלם בפני עצמו- לא כחלק מאילן היוחסין.

שלב ב

בנוסף לשורשים הביולוגיים שנושאים מטען גנטי ותרבותי – ערכי שעבר ועובר אלק, יש לכל אחד עוד "שורשים" רעיוניים ורוחניים-

מהם השורשים האלו שלך? (המקורות מהם אתה ניזון לצורך הקיום, הגורמים ה"נוטעים" אותך ומאפשרים יציבות ועמידה איתנה, המעשים שעל פי המשנה באבות הם אלה שמעמיקים שורשים).

מכאן והלאה, על פי הדימויים במקורות השונים, ועל פי האינטואיציה של המורה ושל התלמידים, אנו ממשיכים הלאה לחלקי העץ השונים ושואלים את עצמינו שאלות על עצמינו. (אפילו המילה עצמי נפתחת במילה עץ. נוטריקון עץ- מי?)

גם הדף שתלמיד מקבל כנלווה לשיעור הוא דף ל"הרהורים ומחשבות"- ולא מנוסח כ"שאלה/תשובה" כדי לא לקבע לחיפוש אחר התשובה "הנכונה".

כאמור לעיל, השפה העברית משופעת בביטויים ממחזור חיי העץ.

לדוגמא: האם מאמציק נשאו פרי? או: תיהנה מפרי עמלק.

על כך אפשר לשאול: מהו ה"פרי" שאליו אתה נושא עיניך? שלקראתו אתה חותר ובשבילו את עמל?

מה אתה עושה כדי לגדל/להצמיח את הפרי הזה? האם אתה עושה מספיק? האם אתה משוכנע שאופן הפעולה הזה מוביל ל"פרי" זה? האם תרצה לחשוב על אופן פעולה נוסף?

דוגמא נוספת: כאשר אדם נמצא בתקופת שיא שטובה לו ומתאימה לכישרונותיו ולאישיותו אנו נוהגים לספר שהוא "פורח".

נוכל לשאול: מה גורם לך "לפרוח"? מתי אתה מרגיש שאתה בשיא עוצמתך (עצמיותך) וכוחותיך? מה התנאים הדרושים לך? באיזו אווירה זה קורה? יחד עם אנשים מסוימים? כשאתה בעשייה? כשאתה בלימוד?

שאלה כללית חשובה ביותר היא מה "ההשקיה" (או ההשקעה) המתאימה לך? איזה "זיבול"/"דישון" צריך או כדאי לתת באדמה סביבך כדי שתוכל להעמיק שורש, כדי שתוכל לשלוח ענפים ולגדל פרחים ופירות?

חוני מצא את העולם בפירות והוא נוטע עץ כדי שיהיו פירות "לדורות הבאים". מהם הפירות שקיבלנו מאבותינו? מהם העצים שאנו נוטעים לדורות שיבואו? הברכה שמברך ההלך את העץ המבורך שכבר "יש לו הכל" - שיהיו צאצאיו (פירותיו) כמותו.

באיזה אופן אנו שמחים להיות כמו הורינו וסבינו? האם כשאנו שונים מהם אנו "מקלקלים" את הברכה הנ"ל? את ייעודו של העץ? (מדוע זו מחמאה כאשר אומרים ש"התפוח לא נפל רחוק מהעץ"? האם היינו מנסחים ברכה או תפישה אחרת לגבי היחס הרצוי בין ה"עץ" לבין "פירותיו"?)

ניתן לקדם את המחשבות ואת הכתיבה (האישיים). סדנא זו בניגוד לאחרות לא מתקיימת בקבוצה. המסר הוא שבשלב הזה זוהי התבוננות אישית של כל אחד על ידי הקראה של משפטים מתוך המקורות. בין משפטים שהמורה בחר מראש, בין משפטים שהוא בוחר במהלך הסדנא על פי הרוח הנושבת ובין משפטים שתלמידים מבקשים להקריא ושחבריהם יגיבו אליהם.

מדי פעם נבקש לבחור משפט שמקומם אותך, מרגיז אותך או שאינך מזדהה איתו ולכתוב או לאמר במה אתה חולק עליו.

אחרי כל סדרת שאלות/ התייחסות אישית בכתב ניתן ורצוי לשמוע אמירות והתייחסויות של תלמידים אבל עיקר הדיון ביניהם יתרחש בסיום הסדנא במליאה. לחילופין, ניתן לתת את המקורות לכל קבוצת משתתפים, ליצור סבב שבו כל משתתף מקריא מקור אחד, וכל השאר מגיבים אליו.

כדי לגוון את הדיון ניתן מפעם לפעם להשמיע אחד השירים (כי האדם עץ השדה, שתלתם ניגונים בי, אילנות, צר היה כל כך) בעת הדיון בהם או בזמן בחירת משפט או מילה מהשיר שכל אחד מזדהה איתו.

לבחור משפט אחד מכל המקורות שמדבר אלי/עלי באופן מיוחד ולהביא אותו למליאה או לחבר משפט שיש בו אחת המילים (זרע..שורש...פרי...) לגבי עצמי ולהציג במליאה.

אפשר לכוון את הדיון בין היתר למקומות אלו:

המקורות וכן העובדות הבוטניות מלמדים אותנו שככל שנעשית יותר עבודה מתחת לפני הקרקע התוצאות על פני האדמה חזקות וצומחות יותר. ככל שהשורשים עמוקים ומפושטים יותר- נוף העץ, ענפיו וצמרתו גבוהים ומפותחים יותר.

זרע נטמן באדמה, מרקיב ומתפרק שם, ומתוך זה מתגלים במציאות המטענים שהוא נושא ועץ חדש צומח בעולם.

יש חשיבות ועניין במאמץ של הקשבה לפנימיות ופיתוחה. האופי וההתנהגות המתבטאים במעשים בעולם החוץ נכון להם לבוא מתוך בנייה פנימית והעמקה "מתחת לפני השטח".

כל עץ בשיאו מצמיח פירות שבהם זרעים היכולים להמשיך הלאה ולהצמיח את "הדור הבא". באיזה אופן כבר היום העולם נשכר, מקבל ומתעשר מ"פירותיך"? האם הגעת למסקנות מעשיות כלשהן? מקומות, אווירה ואנשים שעושים טוב לצמיחה שלך? פיתוח קשרים עמוקים יותר עם השורשים שלך? גיבוש מחשבה לגבי הפרי שלשמו אתה צומח ודרכים לשבח אותו? דרכי הענקה לעולם, סיוע להשקיית עצים נוספים הצומחים בסביבתך הקרובה והרחוקה?

כאמור לעיל, יש לשמוע את ההיגדים והאמירות שהמשתתפים יביאו למליאה ולהסיק מהם את המסקנות הן לגבי הזרע/ השורשים שהם הבסיס של כל אחד, הן לגבי הענפים, הפרחים והפירות והתהליך הנדרש להם כדי להגיע אליהם. כדי שבסדנא תתרחש חוויה אותנטית של צמיחה והעמקת שורש, עלינו להיות קשובים ולאפשר להם להקשיב לעצמם.

עץ

1. צמח גבוה בעל גזע וענפים ושורשים ארוכים האוחזים בקרקע.
2. תרשים שמתפצל לאפשרויות שונות. "דודי הכין את עץ המשפחה.

שורש גזע ענף עלה
אלה נראים כפי שאלה

זרע

הזרע הוא החלק בצמח שבאמצעותו הצמח מתרבה ומופץ.
הזרע מורכב משלושה חלקים: העיקרי שבהם הוא העובר,
ממנו מתפתח הצמח העתידי, רקמת האגירה להזנת העובר,
והקליפה המשמשת להגנת העובר. בעולם הטבע מצויים
זרעים הקטנים כגרגר אבק, או הגדולים ככדור-רגל קטן, כן
קיימים זרעים בכל הצורות ובכל הצבעים. עקב רב-גוניותו
הזרע משמש כלי עזר חשוב במיון עולם הטבע.

זרע שורש גדע
עליו ניצא פרח
עליו ניצא פרח

שורש

1. חלק הצמח המחבר אותו לקרקע או למצע אחר, ומספק לו מים וחומרים מזינים.

2. יחידה לשונית מינימלית בעלת משמעות,

המשמשת להרכבת מילים, ונושאת בדרך כלל את

בסיס המשמעות של המילים המורכבות ממנה.

3. גורם בסיסי, יסוד.

שורש

שורש הוא איבר הקיים אצל צמחי זרע וחלק מהשרכים.

השורש מתפתח לרוב מתחת לפני הקרקע ומשמש לעגינת

הצמח בקרקע, וכן לספיגת מים וחומרים אי אורגניים. תפקידו

של השורש בצמח לא מסתיים באספקת מזון מן הסביבה.

בנוסף, השורש יכול לשמש לאגירת מזון, לאוורור, לרבייה

אל-זוויגית, ובצמחים אפיפיטיים גם לתמיכה או לאחיזה.

השורש נבדל מהגבעול ומשאר חלקי הצמח על ידי תכונות

מבניות הייחודיות לו.

שורש
זרע
על
ענף
ניצן
אל
אל

גזע

**גוף העץ ששורשיו באדמה ומתוכו
צומחים הענפים.**

גזע שורש גזע ענף עליה
יטא הרה נאן

גזע

גזע העץ הוא החלק של העץ המופיע מעל לפני האדמה. הגזע הבודד והרכבו הייחודי הם המאפיינים העיקריים של העצים.

גזע שורש גזע ענף עלה
גזע שורש גזע ענף עלה
גזע שורש גזע ענף עלה

ענף

1. שלוחת עץ היוצאת מן הגזע; בד.

2. שלוחה, סניף.

3. תחום, שדה.

ענף

ענף הוא חלק מצמח כמו שיח או עץ.
הענף הראשי יכול להתפצל לענפים
קטנים יותר, אשר יכולים להתפצל גם הם.

שורש גדע ענף עלה ניצא פרח זרע
אלף

עלה

עלה הוא איבר בצמח, המשמש
בעיקר לקליטת אור בתהליך
הפוטוסינתזה

עלה שורש גזע ענף עלה
גזע שורש גזע ענף עלה

עלה

- הטרף מהווה את חלקו המורחב והשטוח של העלה.
- סידור הרקמות בתוך הטרף מותאם לקליטת אור.
- הפטורת היא החלק הצר של העלה המחבר את גוף העלה לענף או לגבעול הראשי של הצמח. בעלים מנוצים הוגדרה אף פטורת כבסיס העלעל, בין צירו הראשי של העלה לטרף העלעל. בחיק העלה ימצא ניצן.

ענף עלה
שורש גזע
ניצן ראשי
אלף

ניצן

1. חלק בצמח ממנו עשוי להתפתח גבעול, פרח, עלה או ענף.
2. התחלה חדשה של תהליך, מגמה, תופעה וכד'; ראשית.

גורם שורש גדע ענף עלה ניצן
הוא פרט חסר

ניצן

ניצן הוא הצטברות תאי עובר שטרם עברו תהליך של מיון. הניצן, אשר עשוי להישאר רדום למשך זמן מה, יכול להתפתח לגבעול, ענף, עלה או פרח. רוב הניצנים, בעיקר של צמחים הגדלים באזורים קרים מוגנים על ידי עלים חיצוניים ולפעמים אף עוטים מעטפת נוספת שנראית כנוזל דביק. לרוב כאשר הניצן מתפתח העלים נושרים אך ישנם מקרים שהם מתפתחים ומעטרים את המקום בו היה הניצן. אצל פרחים למשל, הם הופכים לעלי הכותרת שלהם. במקרים בהם נושרים העלים נוצרות "צלקות" על הענף ובמקרים צלקות אלה ניתן להעריך את גילו של כל ענף. ישנם גם מקרים בהם אין עלים המגוננים על הניצן. בדרך כלל בצמחים האלה הניצן מוגן על ידי סיבים קטנים בחלקו החיצוני.

פרח

1. החלק שבראש הגבעול, שבו נמצאים
אברי הרבייה של הצמח, המוקפים לרוב
בעלי כותרת.

2. צוער; קדט.

הצמח שורש גזע ענף עליה ניצא פרח
הוא

פרח

פרח הוא איבר הרבייה הקיים בצמחים
מכוסים-זרע. מבנה זה מכיל איברי רבייה
זכריים או נקביים המשמשים לרבייה
זוויגית ולעיתים לרבייה אל-זוויגית.

זרע שורש גדע ענף עליה ניצא פרח
אלה

פרי

1. תנובת העץ.

2. תוצאה; תוצר.

גורל שורש גזע ענף עליה ניצח פרי
"לא חרף ניצח פרי"

פרי

פרי הוא מונח מתחומי הבוטניקה
והקולינריה. הפרי במובן הבוטני הוא
אחד מהאמצעים של הפרח להפצת זרעיו,
ומכיל בתוכו זרעים שמסביבם חומר
עסיסי ומזין שעטוף בקליפה.

אַרְבָּעָה שׁוֹחָחוּ עַל הָאָרוֹן. אֶחָד הִגְדִּיר אוֹתוֹ לְפִי הַסּוּג,
הַמִּין וְהַזֶּן. אֶחָד עָמַד עַל מְגֻרְעוֹתָיו בְּתַעֲשִׁית הַקְּרָשִׁים.
אֶחָד צִטָּט שִׁירִים עַל אֲרָנִים בְּכָל מִינֵי שָׁפוֹת. אֶחָד הִכָּה
שָׂרֵשׁ, הוֹשִׁיט עֲנָפִים וְרִשְׁרֵשׁ.

(דן פגיס)

שורש גזע ענף עליה
הוא כהן
אלה

להשאיר | שלמה טנאי

לֹא לֹמַר אֶת הַכֹּל;
גַּם הָעֵץ אֹמֵר רַק גִּזַּע וְעָלִים
וּמִשְׁאִיר שְׂרָשִׁים בְּאֶפְלָה
לֹא לַעֲבֹר כָּל הַגְּבוּלוֹת;
גַּם אֱלֹהִים מְסַפֵּר רַק שְׁמֶשׁ,
יָרֵחַ וְכוֹכָבִים
וּמִשְׁאִיר יְקוּמִים
מֵעֲבֹר לְמִכְאוּבֵי-הַדֵּעַת.
לֹא לְפָרֹשׁ אֶת הָאָדָם עַד תֹּם

שורש גזע ענף עלה
גזע שורש גזע ענף עלה
גזע שורש גזע ענף עלה
גזע שורש גזע ענף עלה

יום אחד היה הולך חוני בדרך. ראה אדם אחד
שהיה נוטע חרוב, אמר לו: האילן הזה - לכמה
שנים הוא טוען פרי? אמר לו: לשבעים שנה.
אמר לו: ויודע אתה שתחיה שבעים שנה? -
אמר לו: אני את העולם בחרובים מצאתיו. כשם
ששתלו לי אבותי, שותל גם אני לבני. ישב...
נרדם וישן שבעים שנה. כשקם ראה את אותו
אדם מלקט חרובים. אמר לו: אתה הוא
ששתלתו? אמר לו: בן בנו אני... ראה את אתונו
שנולדו לה עדרים עדרים, אמר להם: האם בנו
של חוני קיים? - אמרו לו: בנו איננו. בן בנו
קיים... הלך לבית המדרש, שמע שאומרים:
נהירות שמועותינו כבימיו של חוני המעגל...
) (תענית כ"ג ע"א תרגום מארמית של הסיפור).

שורש נזע עבר עליה
הוא פה לא
אלף

כי האדם עץ השדה
כמו האדם גם העץ צומח
כמו העץ האדם נגדע
ואני לא יודע
איפה הייתי ואיפה אהיה
כמו עץ השדה

כי האדם עץ השדה
כמו העץ הוא שואף למעלה
כמו האדם הוא נשרף באש
ואני לא יודע
איפה הייתי ואיפה אהיה
כמו עץ השדה

אהבתי וגם שנאתי
טעמתי מזה ומזה
קברו אותי בחלקה של עפר
ומר לי, מר לי בפה
כמו עץ השדה

כי האדם עץ השדה
כמו העץ הוא צמא למים
כמו האדם הוא נשאר צמא
ואני לא יודע
איפה הייתי ואיפה אהיה
כמו עץ השדה

אהבתי וגם שנאתי
טעמתי מזה ומזה
קברו אותי בחלקה של עפר
ומר לי, מר לי בפה.
כמו עץ השדה.
כמו עץ השדה.

(נתן זך)

שורש גזע ענף עליה ניצא פרח אלפי

ואני ראיתי ברוש
שניצב בתוך שדה מול פני השמש
בחמסין, בקרה
אל מול פני הסערה.

על צידו נטה הברוש
לא נשבר את צמרתו הרכין עד עשב.
והנה, מול הים
קם הברוש ירוק ורם.

הנה ברוש, לבדו
מול אש ומים.
הנה ברוש, לבדו
עד השמיים.
ברוש, לבדו איתן.
לו רק ניתן ואלמד
את דרכו של עץ אחד.

ואני כמו תינוק
שנשבר ולא יכול מול פני השמש.
בחמסין, בקרה
אל מול פני הסערה.

(אהוד מנור)

שורש גזע ענף עלה
נילא פרה ח אלס
גלה

פעם שאלתי עץ -

"עץ, איך זה להיות עץ?"

"אתה וודאי מתלוצץ" - אמר העץ.

"לא ולא", אמרתי - "ברצינות גמורה,

זה טוב או רע?"

"רע?" תמה העץ. "מדוע?"

"ולא אכפת לך שאתה תקוע כל השבוע?"

"אינני תקוע, אני הרי נטוע"

"ולא מתחשק לך לפעמים ללכת לבקר חברים

או לראות מה נשמע במקומות אחרים?"

"אין לי כל צורך לנווד ולנוע.

ציפורים מזמרות לי באופן קבוע

פרפרים לי נושקים, מלטפת הרוח

ולנגד עיני כל האופק פתוח."

"ובלילה כשכולם ישנים - אז מה?"

"בלילה אני מאזין לדממה

ושומע

איך נושמת האדמה

איך פירות מבשילים

איך יורדים הטללים

ובתוך ענפי ישנים גוזלים ואני שומר על שנתם."

"אני אוהב אותך עץ" - אמרתי

והלכתי אל גני

ונטעתי לי עץ מול חלוני

(דתיה בן דור)

שורש גזע ענף עלה
גזע שורש גזע ענף עלה
גזע שורש גזע ענף עלה

לֵב הָעֵץ
מֵה נְשִׂיא מֵלֵב הָעֵץ
רַק לֵב הָעֵץ יֵדַע*,
מֵה נְשִׂהֶסָה רַקֶּפֶת
כְּתָר פְּרִיחָה יִשִּׁיב כְּבוֹדָה,
מִבֶּט מֵלֵב נֶרְקִיס
נְשִׂטָּפָה בְּבוֹאֵת נָהָר,
מֵה נְשִׁנְכָּס אֶל לֵב הָעֵץ
יִסְפְּרוּ טַבְּעוֹת זְמַן נִמְהָר.

*פתגם שומרי, תרגום ש.שפרה וי. קליין.

שורש גזע ענף עלה
גזע שורש גזע ענף עלה
נילא פרה ח
אלה

...שני דברים דרושים לעץ: חומר מתחת לפני האדמה ויופי בחוץ. עצים הם בריות ממשיות, אבל הם מדורבנים בכוחה של האלגנטיות. היופי שנחוץ להם הוא רוח, אור, ציפורים, צרצרים, נמלים וקו-גמר של כוכבים שאליו יכוונו את נוסחת הענפים. המכונה שממריצה בעצים את הלימפה כלפי מעלה היא היופי, כי רק היופי בטבע סותר את הגרוויטציה.

(ארי דה לוקה, מתוך "שלושה סוסים")

שורש גזע ענף עלה
גדל
נילא פרה ח
אלפי

שְׁנֵי יְסוּדוֹת / זְלָדָה

הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא תֵאֱמִין.
הִלְהָבָה אוֹמְרַת לְבָרוּשׁ
כַּאֲשֶׁר אָנִי רוֹאָה
כַּמָּה אֶתָּה שְׂאֵן
כַּמָּה עוֹטָה גָּאוֹן
מִשֶּׁהוּ בְּתוֹכִי מִשְׁתּוֹלֵל
אֵיךְ אֶפְשֶׁר לְעֵבֹר אֶת הַחַיִּים
הַנּוֹרָאִים הָאֵלֶּה
בְּלִי שְׂמִיץ שֶׁל טְרוֹף
בְּלִי שְׂמִיץ שֶׁל רוֹחֲנִיּוֹת
בְּלִי שְׂמִיץ שֶׁל דְּמִיוֹן
בְּלִי שְׂמִיץ שֶׁל חֲרוּת
בְּגֵאוּהַ עֵתִיקָה וְקוֹדֶרֶת.
לוֹ יִכְלְתִי הַיִּיתִי שׁוֹרְפֶת
אֶת הַמְּמָסָד
שֶׁשָּׁמוֹ תְּקוּפוֹת הַשָּׁנָה
וְאֶת הַתְּלוּת הָאֲרוּרָה שְׁלֶךְ
בְּאֲדָמָה, בְּאֹוִיר, בְּשֶׁמֶשׁ, בְּמָטָר וּבִטֵּל.
הַבְּרוּשׁ שׁוֹתֵק,
הוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טְרוֹף
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲרוּת
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דְּמִיוֹן
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוֹחֲנִיּוֹת
אֵךְ הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא תִבֵּן

זלדה שורש גזע ענף עלה
נילא פרה ח אלא

יְקוּם פּוֹרְקוֹן מִן שְׁמַיָא,

חֲנָא וְחֶסֶדָא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אַרְיֵיכִי,

וּמְזוֹנֵי רוּיְחֵי וְסִיעֵתָא דְשְׁמַיָא,

וּבְרִיּוֹת גּוֹפָא וְנִהוּרָא מֵעֲלֵיָא.

זֶרְעָא חַיָא וְקַיָמָא

זֶרְעָא דֵי לָא יִפְסוּק וְדֵי לָא יִבְטוּל

מִפְתַּגְמֵי אוּרֵיָתָא.

זרע שורש גדע עגב עליה ניצא פריה
אלפי

כל מערכת ימי החיים של האדם הם תמיד בבחינת זריעה
למה שעתיד לצמוח. ועל כן הוא נקרא בשם "אדם" ע"ש
האדמה להורות על עניין זה. שכן כל שבחה של האדמה
הוא מצד הגידול והצמיחה הבאים ממנה. וכשם שכל מה
שצומח מן האדמה יש בתוכו זרע שזורעין אותו ושוב
מעלה צמחים וגידולים חדשים, כן גם האדם, כל מה
שממציא על ידי טהרת מחשבתו וכושר מעשיו, בגדר
זריעה הוא, שממנה עתידים לצמוח ולפרוח גידולים
חדשים עד אין סוף ואין תכלית. וכשם שלזריעה הנתונה
באדמה דרוש עיבוד ועידוד, השקאה וכדומה במלאכות
שבשדה, שרק על ידם מתעורר באדמה כח הגידול, כן אצל
האדם. הנשמה העליונה- האלקית, מעוררת בו כח הגידול
והצמיחה, והעבודות הקדושות הן הן הפועלות להחיות
את כח הגידול שלו.

(הרב יעקב משה חרל"פ, מי מרום, חלק ה')

זרע שורש גזע ענף עליה
הנצח האלפי

שתלתם ניגונים בי אימי ואבי
ניגונים מזמורים שכוחים
גרעינים גרעינים נשאם לבבי
עתה הם עולים וצומחים
עתה הם שולחים פאורות בדמי
שורשיהם בעורקי שלובים
ניגוניך אבי ושיריך אימי
בדופקי נעורים ושבים

הנה אאזין שיר ערשי הרחוק
הביע פי אם אלי בת
הנה לי תזהרנה בדמע ושחוק
איכה וזמירות של שבת
כל הגה יתם וכל צליל יאלם
בי קולכם הרחוק כי יהום
עיני אעצום והריני איתכם
מעל לחשכת התהום

(פניה ברגשטיין)

שורש גזע ענף עלה
הנה שורש גזע ענף עלה
הנה שורש גזע ענף עלה
הנה שורש גזע ענף עלה

בן אדם כעץ שתול על מים

שורש מבקש

בן אדם כסנה מול השמיים

בו בוערת אש

(יענקלה רוטבליט)

שורש נזע ענף עלה
הוא פרח
אלה

תקומתו של העץ איננה מושרשת בענפים ובעלים
ובפירות המוארים – אלא בשורשיו, שהם מחוזקים
במקום אשר הרוחות והסערות לא תגענה שמה.
הם מתחזקים על מקור מים חיים של התחדשות.
העץ איננו דואג בזמן שהסערות תופסות אותו,
מנענעות אותו כופפות אותו- הוא לא נע ולא זע
ממקומו, וכל זמן שהוא לא נעקר ממקומו, היה
תהיה לו תקומה!

ועל כן נמצא שהאילן לא הפסיד כלום,
אדרבא-החליף כוח במאבק. כן הוא האדם. כל זמן
שהוא נצמד לשורשיו הרוחניים- שום רוח לא
תעקור אותו ממקומו. ונהפוך הוא, הסערות
תעוררנה את כוח ההתחדשות.

(רבי שמשון רפאל הירש, במעגלי שנה)

שורש גזע ענף עלה
הוא פרח אל
אלה

הוא היה אומה, כל שחכמתו מרובה
ממעשיו, למה הוא דומה? לאילן שענפיו
מרובין ושורשיו מועטין, והרוח באה
ועוקרתו והופכתו על פניו. וכל שמעשיו
מרובין מחכמתו, למה הוא דומה? לאילן
שענפיו מועטין ושורשיו מרובין, אפילו כל
הרוחות שבעולם באות ונושבות בו, אינן
מזיזות אותו ממקומו.

(אבות ג', י"ז)

שורש נזע ענף עלה
הוא שורש נזע ענף עלה
הוא שורש נזע ענף עלה
הוא שורש נזע ענף עלה

היכן הם שורשי אם תשאלני
אם צעירים הינם היום או עתיקים
עוד ירוקים השורשים אנא הביני
אך עתיקים המה מאוד ומוצקים

גם לא חקרתי בספרים ולא דרשתי
על אם הדרך לא מצאתי כל סימן
ורק דבר אחד קטן פתאום הרגשתי
שהם צומחים היטב וזהו זה הזמן.

שורשים דרכי אבות
שורשים כל השבטים
כל שירי דוד עכשיו הם שורשים
שורשי משלי שלמה
שורשי בנביאים
שורשי בירושלים נס הרים.

היכן הם שורשי אם תשאלני
אם צעירים הינם היום או עתיקים
עוד ירוקים השורשים התאמיני
הוי עתיקים המה מאוד גם מוצקים

והם טמונים היטב באדמותיך
בהר בעמק במרחב ובמדבר
והם שותים בצמאונם את כל מימיק
והם גם ערוכים היטב אל המחר.

(אברהם לוי)

שורש גזע ענף עלי נלא פרח
אלף

אולי רק ציפורי מסע יודעות
כשהן תלויות בין ארץ ושמים
את זה הכאב של שתי המולדות.

איתכם אני נשתלתי פעמים,
איתכם אני צמחתי, ארנים,
ושורשי בשני נופים שונים.

(לאה גולדברג)

שורש נזע ענף עלי
היא פרח
אלה

והיה כמובן המורה לעברית. הוא נתן לנו לכתוב חיבור "מה אני רוצה להיות שאהיה גדול". אני ישבתי וחשבתי והתעצבנתי. לא ידעתי מה לכתוב. אחר-כך כתבתי וכתבתי כאילו אחז אותי בולמוס. אני רוצה להיות גם עם שורשים, גם עם כנפיים, כתבתי. למה חייב אדם לוותר על השורשים, אם ליבו חפץ בכנפיים? (כתבתי שלושה סימני שאלה, אחר כך מחקתי שניים). השורשים מפסידים כל כך הרבה, כשהם תקועים באדמה ואינם יכולים לרחף ולראות את נופו האדיר של העץ שהם חלק ממנו ואת היער הגדול שהעץ כולו הוא חלק ממנו. והציפורים שעל העץ, שזכו ויש להן כנפיים, חסרות הן את האחיזה בקרקע. קניהן תלויים בחסדיה של רוח סערה ובחוסנו של העץ, שבסתר ענפיו הן חוסות. על כן, סיימתי, כשאהיה גדול אני רוצה להיות אדם עם שורשים וכנפיים.

(אמנון שמוש)

שורש גדע ענף עלה ניאר פה חרף

צָנַח לוֹ זִלְזַל

צָנַח לוֹ זִלְזַל עַל-גֶּדֶר וַיִּנָּם -

כֹּה יֵשֶׁן אָנֹכִי:

נִשַּׁל הַפְּרִי - וַיִּמָּה-לִי וּלְגִזְעִי,

וַיִּמָּה-לִי וּלְשׁוֹכֵי?

נִשַּׁל הַפְּרִי, הַפָּרַח כָּבֵר נִשְׁכַּח -

שְׂרָדוּ הָעֵלִים -

יִרְגַּז יוֹם אֶחָד הַסַּעַר - וְנִפְלוּ

אֲרָצָה חֲלָלִים.

אַחַר - וְנִמְשְׁכוּ לַיְלֹת הַזְּעָה,

לֹא מְנוּחָה וּשְׁנַת לִי,

בָּדָד אֶתְחַבֵּט בְּאֶפֶל וְאֲרָצִי

רֹאשִׁי אֶל-כְּתָלִי.

וְשׁוֹב יִפְרַח אָבִיב, וְאָנֹכִי לְבִדִּי

עַל-גִּזְעֵי אֶתְתָּלָה -

שְׂרָבִיט קֶרֶחַ, לֹא צִיץ לוֹ וּפְרַח,

לֹא-פְרִי וְלֹא-עֵלָה.

(חיים נחמן ביאליק)

שורש נזע ענה עלה
ניא פרה לטרי

צדיקים דומין לאילן
כמו שזרעים דבר בארץ
אזי מושך כל הכוחות שיש בארץ לתוך הזרע
ומוציא הפירות
כך הצדיק בעולם הזה
מושך הניצוצות שמשורש נשמתו
בכל דבר שבעולם
ומעלה אותן הניצוצות
לבורא יתברך.
(על פי המגיד ממעזריטש)

שורש נזע ענה עלה
אלה שורש נזע ענה עלה
אלה שורש נזע ענה עלה

...אך לאדם יש שורשים!

נטיעה במקום חדש היא דבר מכאיב, גם אם
הקרקע טובה יותר, אולי. במקום שאליו
מעבירים אותו.

אבל האם זו קרקע טובה יותר?...

אני חושש שהגזע הישן סדוק יתר על המידה,
ואני אומר:

לבלב בכוון חדש, אחרת אני חושש שיתברר
כי חסרה לגזע החיוניות הדרושה...

(וון גוך. מתוך מכתבים לתיאון)

שורש נזע ענף עלה
אלה שורש נזע ענף עלה
אלה שורש נזע ענף עלה

תן לנו חגים שקטים
כחיוכו של תינוק.

תן לנו בכיות קטנות
בחיק האישה הנאהבת.

תן לנו שירי לב
הנאמרים בדומיית לחש.

תן לנו זרועות כשורשים
לחבוק את הקשה והפוצע.

תן לנו לילות סהורי תקווה
אל מול אדמה גדולה ושותקת.

עשה את ביתנו
משכן לניגונים.

אל תוסיף עוד לגיזענו
טבעת יגונים.

(אלי נצר. תפילה)

אל תוסיף עוד לגיזענו
טבעת יגונים.
על ענף עץ
שורש נזע
ניצח פרח
אלה

ענפים שבורים לחזור רוצים

אל העץ ממנו באו

ואני כמותם בין אוויר לים

מחכה לראות אותנו

(דניאל סלומון)

זרע שורש גדע ענף עלה ניצא פרח
אלה

מתחילת הבריאה ראוי היה טעם העץ להיות גם הוא כטעם פריו.

כל האמצעים המחזיקים איזו מגמה רוחנית גבוהה כללית, ראויים היו להיות מוחשים בחוש נשמת, באותו הגובה והנועם שעצם המגמה מורגשת בו כשאנו מציירים אותה.

אבל טבע הארץ, התנוודדות החיים, ולאות הרוחניות כשהיא נסגרת במסגר הגופניות, גרם שרק טעמו של הפרי, של המגמה האחרונה, האידיאל הראשי, מורגש הוא בנעמו והדרו.

אבל העצים הנושאים עליהם את הפרי, עם כל נחיצותם לגידול הפרי, נתעבו ונתגשמו ואבדו את טעמם. זהו חטא הארץ שבעבורו נתקללה כשנתקלל גם האדם על חטאו.

וכל פגם סופו לתיקון. על כן מובטחים אנו בברור, שיבואו ימים שתשוב הבריאה לקדמותה, וטעם העץ יהיה כטעם הפרי,

כי תשוב הארץ מחטאה, וארחות החיים המעשיים, לא יהיו גורמים לחוץ בעד הנועם של העולם האידיאלי, הנתמך בדרכו על ידי אמצעים הגונים המחזיקים אותו ומוציאים אותו מן הכח אל הפועל.

(אורות התשובה וז)

שורש גזע ענף עלה ניצן
הנה חרף אל
אלה

כי הוו מיפטרי מהדדי, אמר ליה: ליברכן מה. אמר ליה:
אמשול לך משל, למה הדבר דומה?
לאדם שהיה הולך במדבה, והיה רעב ועייף וצמא,
ומצא אילן שפירותיו מתוקין וצילו נאה ואמת המים
עוברת תחתיו. אכל מפירותיו ושתה ממימיו וישב
בצילו. וכשביקש לילך, אמר: אילן אילן, במה אברכך?
אם אומר לך שיהו פירותיך מתוקין, הרי פירותיך
מתוקין! - שיהא צילך נאה, הרי צילך נאה! - שתהא
אמת המים עוברת תחתך, הרי אמת המים עוברת
תחתך! אלא יהי רצון, שכל נטיעות שנוטעין ממך יהיו
כמותך.

אף אתה, במה אברכך? אם בתורה - הרי תורה. אם
בעושר - הרי עושר. אם בבנים - הרי בנים. אלא יהי
רצון שיהו צאצאי מעיך כמותך...

(תענית ה ע"ב).

שורש נזע ענף עלה ניצא פה ח' לט'
זרע

ספרי ספרי

האם מתוך הפרח יעלה הפרי

ספרי ספרי

איך מן הפרח בא הפרי

(נעמי שמר)

האם מתוך הפרח יעלה הפרי
איך מן הפרח בא הפרי

כדאי לדעת- תחילה זורעים,

משקים, מתפללים

לגשם-רק לבסוף בא הפרי

(אסתר קל)

הוא שורש נזע עגף עליה ניצא פרח
אלה

אני הוא עץ מאוד זקן ושבע ימים
ראיתי כבר רוחות עזות ורעמים
אתה עלה קטן מתנועע
בטוח בעצמו, הכל יודע
קח איתך צידה לדרך, את נסיוני
אל תזלזל, אולי זה כל מה שיש לי
כי יש ימים יפים הכל פורח
ויש שעות קשות הכל בורח

תחזיק חזק עלה קטן שלי
כי לא תמיד הכל בחוץ בהיר
ורוח סער וסופה קרה
תזכור ותתחזק אני איתך!
תחזיק חזק עלה קטן שלי.

ולא תמיד הכל נכון הכל מובן
חיים זה לא שיעור חשבון זה גם מבחן
עכשיו עלה קטן הכל רגוע
אך מרחוק אולי ענן מגיע
קח איתך צידה לדרך את ברכתי
חצי הכוס היא מלאה תזכור תמיד
וכשהשמש אל הים שוקעת
אל תדאג מחר היא שוב זורחת!

תחזיק חזק עלה קטן שלי....
(ישי לפידות)

שורש גזע ענף עלה
גדל זרע
יאלה פה ה' נילא פה ה'
יאלה פה ה' נילא פה ה'

אז אמרתי לסתיו שעלה ממפל השלכת
רוב שלומות ידידי היקה, הניבט מקרעי הענן
לא ידעתי שככה אפשר לעבור בנופק. וללכת
ולראות כי פניך שלך כה דומות (בלי גוזמא) לפני

(חיים גורי)

היה שורש גדע ענף עליה ניצא פרח
אלה

ואת חושי בי העמק, הרחב
לספוג עולם ירוק, ניצן ואב
לקלוט מהם סוד הלבוב בדמי

(הלל בבלי)

שורש גזע ענף עלה ניצן פרח
גזר ילפי

הרהורים ומה שבות שלי...

זרע...

שורשים...

גזע...

ענפים...

עלים...

פריחה...

פרי...

זרע שורש גזע ענף עלה ניצא פרח פרי

